

José Granados
Stephan Kampowski
Juan José Pérez-Soba

Begeleiden, onderscheiden, integreren

*Handleiding voor een nieuwe gezinspastoraal
vanuit de exhortatie Amoris laetitia*

INHOUD

VOORWOORD door kardinaal W. Eijk	9

INLEIDING	11

1. Welke criteria stellen ons in staat om <i>Amoris laetitia</i> te lezen als één samenhangend geheel?	13
2. Op weg in het licht van de liefde	16
3. De huwelijksband: de eerste uitdrukking van barmhartigheid als pastorale waarheid.....	20
4. Eén proces, één geheel: begeleiden, onderscheiden, integreren	23
5. Een pastorale visie	26

I. BEGELEIDING:

GEDULDIG OP WEG GAAN	29

1. Gerichtheid op het gezin transformeert de mens als emotioneel wezen	33
2. Jezus Christus leert ons om te begeleiden	36
3. Begeleiden met ware liefde	38
4. Het gezin, de eerste plek waar begeleiding plaatsvindt	46
5. Vereisten voor een begeleidende pastorale zorg	49
6. Gradualiteit: de wet die geldt bij begeleiding	52
7. Het begeleidingsproces	65

8. Een zorgpunt bij het begin van de begeleiding: de huwelijksvoorbereiding	69
9. Begeleiding specifiek voor gezinnen: de eerste huwelijksjaren en de rijping van de liefde	80
10. Begeleiden in kwetsbaarheid: de moeilijke gevallen	87
11. “Irreguliere gevallen”	92
12. Het forum internum (gewetenskwesties)	95
13. Drie stappen op de weg.....	98

II. INTEGRATIE:

TERUGKEER NAAR VOLLEDIGE GEMEENSCHAP 113

1. Het doel van de weg: integratie in het volle leven van Christus	114
2. Onvolledige deelname en een weg tot volledige integratie.....	117
3. Hoe heel je de wonden die deze volledige deelname in de weg staan?	121
4. Een weg met een sacramenteel karakter	126
5. De weg van inkeer.....	130
6. Op weg naar de Eucharistie.....	134
7. Opheldering over een aantal voetnoten van <i>Amoris laetitia</i> die verkeerd zijn geïnterpreteerd.....	138
8. Welke nieuwe wegen worden er dan wél vrijgemaakt in de apostolische exhortatie?.....	141
9. Hoe kunnen wij deze gescheiden mensen stimuleren op hun weg naar een vollediger deelname aan de Kerk?.....	142
10. Integratie: het huis wordt gebouwd op de rotsgrond	146

III. ONDERSCHIEDEN:

EEN WEG IN HET LICHT VAN DE WAARHEID..... 151

1. Onderscheid maken betekent niet het vellen
van een oordeel over de staat van genade
waarin iemand zich bevindt 154
  2. Onderscheid maken houdt geen evaluatie in
van de concrete mogelijkheden die iemand
heeft om daaraan de morele wet aan te passen 169
  3. Het doel van het maken van onderscheid 177
  4. De methode voor het maken van onderscheid:
denken met de Kerk..... 181
  5. De onderwerpen met betrekking waartoe we
onderscheid moeten maken..... 184
- Tot besluit..... 205

VOORWOORD

door kardinaal W. Eijk

Dat God de mens schiep als man en vrouw en de eerste mensen aan elkaar gaf om zich in elkaar te herkennen en elkaar lief te hebben en te helpen is een grote genade die richtinggevend is voor het mens-zijn. Mensen zijn elkaar gegeven tot hulp; in een liefdevolle betrokkenheid op elkaar weerspiegelen ze iets van God zelf. Christus heeft aan deze scheppingsgave voor de gedoopten een sacramenteel karakter gegeven.

Voor de mensheid is het van groot belang zorgvuldig met deze kostbare gaven van God om te gaan, in het bijzonder met de gaven van het huwelijk en het gezin, die niet door de mens, maar door God bij de schepping zijn ingesteld. Daardoor heeft het huwelijk wezenskenmerken die de mens niet mag veranderen, waaronder het feit dat het een totale wederzijdse gave van man en vrouw aan elkaar is. De totaliteit van de gave houdt onder meer in dat het huwelijk onverbreekbaar is, zoals Jezus in het Evangelie bevestigt (Mc 10,1-12; Mt 19,1-12). Dit is dus geen ideaal, maar betreft het wezen van het huwelijk dat altijd en overal moet worden gerealiseerd.

In de huidige tijd worden de waarden van huwelijk en gezin helaas onvoldoende erkend. Daarom heeft de Kerk enkele jaren geleden zich intensief bezonnen op de huwelijks- en gezinsspastoraal in een meerjarig bezinningstraject met onder meer twee bisschoppensynodes in 2014 en 2015.

Ter afsluiting van dit omvangrijke traject schreef paus Franciscus de apostolische exhortatie *Amoris laetitia*. Hierin geeft hij met name gehoor aan de oproep van de synodevaders om veel aandacht te schenken aan de catechese en vorming van mensen die van plan zijn met elkaar te trouwen, en hun voorbereiding op het huwelijk, maar ook aan de permanente vorming van mensen die reeds met elkaar getrouwd zijn.

In dit boek bieden de auteurs een opmerkelijke interpretatie van *Amoris laetitia*. De auteurs verstaan *Amoris laetitia* vanuit de samenhang met de documenten van de bisschoppensynodes en het denken van paus Franciscus, dat gevormd is door de ignatiaanse spiritualiteit, maar bovenal verstaan zij *Amoris laetitia* vanuit de Traditie van de Kerk.

Moge dit boekje bijdragen aan de voortgaande bezinning op een goede kerkelijke huwelijks- en gezinsspastoraal die is gebaseerd op de leer en de Traditie van de Kerk.

Utrecht, 11de Zondag door het Jaar, 17 juni 2018
+ Willem Jacobus kardinaal Eijk
Aartsbisschop van Utrecht

INLEIDING

De apostolische exhortatie *Amoris laetitia* (hierna afgekort als AL) heeft aanleiding gegeven tot verschillende interpretaties, en een diepgaande studie van de theologische conclusies ervan zullen hoe dan ook tijd en geduld vergen – dat is wel duidelijk. Niemand ontkomt aan de eigen verantwoordelijkheid om te handelen en daarom kunnen de praktische vragen die deze exhortatie oproept niet wachten. Deze zijn aan de orde voor priesters die de biecht horen, voor bisschoppen die aan hun priesters richtlijnen meegeven voor hun pastorale activiteiten, en voor gezinnen die actief zijn in de pastorale zorg. Voor hen is dit handboek dan ook speciaal bedoeld. Het doel ervan is dus om betrouwbare richtlijnen aan te reiken met betrekking tot de belangrijke vraag hoe pastorale zorg te verlenen in het licht van *Amoris laetitia*. De inzet hierbij is niets meer of minder dan de vraag of de Kerk in staat is om de blijde boodschap van het gezin te verkondigen, om het licht van dit evangelie aan te bieden aan mannen en vrouwen, om wonden te helen en om solide sacramentele pijlers neer te zetten waar deze pastorale zorg op kan worden gegrondvest. Ook gaat het hierbij om de roeping van het gezin tot authentieke liefde en de verantwoordelijkheid van priesters wier taak het is om hun kudde te leiden naar de groene weidegronden van het leven die Jezus ons heeft gegeven.

Wij gaan dus in op de uitnodiging van de Heilige Vader: “Door de complexiteit van de behandelde thema’s werden we genoodzaakt om bepaalde doctrinaire, morele, spirituele

en pastorale vragen vrijmoedig verder te verdiepen. Het denkwerk van pastores en theologen zal ons helpen zaken verder op te helderen, tenminste als hun reflecties trouw zijn aan de Kerk, eerlijk, realistisch en creatief.”¹ Een “eerlijke” denkwijze, zo vervolgt de paus, houdt in dat er twee uitersten worden vermeden: “een ongebreideld verlangen om alles te veranderen zonder voldoende reflectie of fundering” en “de pretentie om alles op te lossen door de algemene normen toe te passen of door buitensporige conclusies te trekken uit bepaalde theologische reflecties” (AL 2). Het “verder ophelderen” waartoe paus Franciscus oproept, betekent dat wordt nagegaan waarom je het ene eerder zou moeten doen dan het andere. Het is zeker niet zo dat de problemen van het gezin en van de pastorale zorg kunnen worden opgelost door nieuwe normen te creëren of door uitzonderingen te maken op wetten die van oudsher gelden. Desalniettemin vergt het “nee” zeggen tegen deze beide uitersten des te meer dat we ergens “ja” tegen zeggen – en dat is precies de inspiratie voor dit handboek: “ja” zeggen tegen de blijde boodschap van het gezin, waardoor het licht van God wordt doorgegeven en de harten van mensen worden geraakt zodat in hen de hoop wakker wordt geroepen.

Alleen door trouw te blijven aan de blijde boodschap van het gezin is het mogelijk om de apostolische exhortatie als één geheel te beschouwen. Als we dit criterium niet zouden hanteren, zou de exhortatie haar samenhang kwijtraken en aanleiding geven tot innerlijke tegenstrijdigheden tussen wat in het document zelf staat, de bronnen waarop het is gebaseerd en het praktisch handelen waarvoor wordt gepleit. We zijn er vast van overtuigd dat de pastorale bekering

---

¹ Paus Franciscus, apostolische exhortatie *De vreugde van de liefde, Amoris laetitia* (19 maart 2016), 2.

waartoe wij worden opgeroepen, één samenhangend geheel is en juist dit eenheidsperspectief is het uitgangspunt dat wij hanteren bij het lezen van dit document. Als we op zoek zijn naar helderheid, dan is dat niet omdat we zijn geobsedeerd door de leer omdat we ons onzeker voelen of omdat we te onrijp zijn om de onzekerheden van het dagelijkse leven aan te gaan. Integendeel, we zijn op zoek naar de helderheid die nodig is om de weg te onderscheiden waarlangs het leven van mensen tot rijpheid komt. Dat is de helderheid van de barmhartige blik van de Heer, die op weg gaat om vele dingen te onderwijzen aan hen die afgetobd zijn als schapen zonder herder (vgl. Mt 9,36; Mc 6,34).

1. *Welke criteria stellen ons in staat om Amoris laetitia te lezen als één samenhangend geheel?*

We gaan er dus van uit dat het nodig is om datgene wat paus Franciscus ons voorhoudt te lezen als één samenhangend geheel. Het heeft geen enkel nut om hoofdstuk acht te lezen en de tekst ervan te interpreteren zonder acht te slaan op de context ervan. Een dergelijke houding zou getuigen van precies dat gebrek aan reflectie waartegen de paus zelf waarschuwt. Daarom wijzen we op drie aspecten die te maken hebben met het feit dat het document één geheel vormt en die nodig zijn om de tekst getrouw te interpreteren.

Het eerste is dat de exhortatie één samenhangend geheel vormt met de zoektocht van de Bisschoppensynode waarvan het document onderdeel uitmaakt en die er de context van vormt. Er wordt voortdurend verwezen naar de Bisschoppensynode en de citaten eruit beslaan soms hele alinea's, en dat maakt wel duidelijk dat de paus niet verder wilde gaan dan hetgeen door de Bisschoppensynode zelf al was uitgesproken. Zo